

Hulp bij zelfdoding: nood aan een afzonderlijke strafbaarstelling met een voorwaardelijke rechtvaardigingsgrond

Evelien Delbeke
 Vorser Universiteit Antwerpen
 IWT-MELC-project*

Samenvatting

Hulp bij zelfdoding wordt niet expliciet strafbaar gesteld in het Belgisch strafrecht. Op verschillende manieren wordt getracht deze levensbeëindigende hulp in het huidige strafrecht in te passen. De meerderheid van de rechtsleer alsook de rechters in de geannoteerde uitspraken, zijn van oordeel dat hulp bij zelfdoding kan worden gekwalificeerd als schuldig hulpverzuim (art. 422bis Sw.). Nader onderzoek wijst evenwel uit dat een dergelijke kwalificatie niet zonder problemen is, onder meer omdat dit misdrijf een nalaten strafbaar stelt en geen handelen, omdat er niet altijd sprake is van een groot gevaar en omdat er met de komst van artikel 8, §4 Wet Patiëntenrechten niet altijd van een hulpplicht kan worden gesproken. Hulp bij zelfdoding behoeft dan ook een afzonderlijke principiële strafbaarstelling, waarop weliswaar – naar analogie van de regeling voor euthanasie en onder dezelfde voorwaarden – uitzonderingen moeten worden voorzien in een externe strafwet.

Résumé

L'aide au suicide n'est pas sanctionnée explicitement dans le droit pénal belge. Le législateur essaie d'intégrer cette euthanasie assistée dans le droit pénal actuel et ce, de différentes manières. La majeure partie de la doctrine ainsi que les juges dans les décisions annotées estiment que l'aide en cas de suicide peut être qualifiée comme une non-assistance coupable (art. 422bis C.pén). Un examen plus approfondi révèle toutefois qu'une telle qualification n'est pas sans poser problème, notamment parce que ce délit sanctionne une omission et non pas une action, parce qu'il n'est pas toujours question d'un grand danger ou d'une obligation d'assistance avec l'introduction de l'article 8, §4 de la loi du 22 août 2002 relative aux droits du patient. L'assistance au suicide nécessite donc une sanction de principe distincte pour laquelle il convient de prévoir des exceptions dans une loi pénale externe, par analogie à la réglementation relative à l'euthanasie et aux mêmes conditions.

Feitenrelaas

1.
 A. is sinds 1985 als vrijwilliger verbonden aan de Nederlandse Stichting de Einder, een stichting die mensen met een doodswens begeleidt. In 2007 wordt hij gecontacteerd door S., een vrouw die aan een depressie lijdt en daarvoor ook in behandeling is bij een psychiater. Tussen de vrijwilliger en S. vinden twee gesprekken plaats. S. geeft tijdens deze gesprekken te kennen dat ze haar leven terug in handen wil nemen via therapie, maar dat anderzijds de wil tot levensbeëindiging ook sterk aanwezig is. Reeds bij één van deze twee gesprekken wordt een document meegegeven waarin staat hoe men op 'zachte wijze' zijn zelfdoding kan verwezenlijken.

De dag na het tweede gesprek contacteert A. de psychiater van S. en stelt voor S. in lichaamstherapie te nemen. De psychiater – die op de hoogte is van de gesprekken tussen S. en A. – wijst dit echter af wegens een gebrek aan wetenschappelijke achtergrond van A. en vraagt hem S. met rust te laten. A. belt S. op met de boodschap dat hij is terecht gewezen door haar psychiater, wat S. ervaart als een afwijzing. Diezelfde dag nog vraagt S. aan A. of ze bij hem de nodige medicatie kan ophalen. A. legt de medicatie, die hij heeft verzameld via zijn huisarts die niet op de hoogte was van de eindbestemming ervan, die avond bij hem thuis klaar. S. haalt ze op terwijl A. niet thuis is. Enkele dagen later wordt het dode lichaam van S. aangetroffen in haar woning. Haar overlijden is het gevolg van een combinatie van medicatie en alcohol, zoals voorgeschreven in het door A. meegegeven document.

A. wordt vervolgd en uiteindelijk ook veroordeeld. In eerste aanleg wordt een gevangenisstraf van drie jaar opgelegd met probatie-uitstel gedurende een periode van vijf jaar. In hoger beroep wordt de straf verzwaard tot een gevangenisstraf van vijf jaar waarvan slechts één jaar voorwaardelijk, en een geldboete van 5.500 euro. Het Hof van Cassatie verwerpt de voorziening.

* IWT-Vlaanderen staat voor Instituut voor de aanmoediging van Innovatie door wetenschap en Technologie in Vlaanderen. MELC staat voor 'Monitoring the quality of End-of-Life Care'. Het MELC-project is een interuniversitair project tussen de Vrije Universiteit Brussel (V.U.B.), de Universiteit Gent (UGent), de Universiteit Antwerpen (UA), het Wetenschappelijk Instituut voor Volksgezondheid (W.I.V.) en VU medisch centrum (VUMC). Website: <http://www.endoflifecare.be>.